

MEMO: OSKA finantsvaldkonna uuringu seirejärgne eksperdikogu

Seireküsitlus toimus: oktoober - detsember 2021

Seirearutelu toimus: 13. juuni 2023, kell 14.00 – 16.00, Zoomi keskkonnas

Arutelu juhatas: Urve Mets, Kutsekoda

Kokkuvõtte koostas: Liina Ruusa, Kutsekoda

Arutelust võtsid osa: Jana Kask, Eesti Pank; Janika Valliste, COOP Pank; Mari Pervik, Luminor Bank; Lenno Uusküla, Luminor Bank; Andres Piirsalu, Eesti Kindlustusseltside Liit; Triin Jänes, Seesam Insurance; Karin Liikane, Tartu Ülikool; Marge Täks, Estonian Business School; Aet Toots, Estonian Business School; Andres Viia, Kutsekoda; Siret Trull, Kutsekoda

SEIREARUTELU TEEMAD:

1. Arengud finantsvaldkonnas (2020–2023)

- a. ülevaade finantsvaldkonnas hõivatutest seisuga 2021
- b. ülevaade valdkonnaga seotud õppekavade lõpetajate rakendumisest finantsvaldkonnas
- c. hõivet ja oskusi mõjutavad arengusuundumused

2. Ülevaade ettepanekute elluviimisest

3. Arutelu teemal: riskijuhtimisega seotud teadmised ja oskused

Fookusteemad:

- a. Finantsvaldkonnaga seotud MA õppekavade alusel lõpetanute teadmised ja oskused valdkonnaga seotud regulatiivsetest raamistikest, sh rahapesu tõkestamise ja vastavuskontrolliga seoses, vajavad arendamist.
- b. Täienduskoolituse vajadus riskijuhtimise, sh rahapesu tõkestamise ja vastavuskontrolli teemal, kasvab hüppeliselt.

1. Arengud finantsvaldkonnas (2020–2023)

a. Ülevaade hõivatutest seisuga 2021

OSKA finantsvaldkonna analüütik Andres Viia tegi ülevaate tööhõive prognoosi arengutest (vt esitlus lisa 1). Kokkuvõtlikult võib öelda, et uuringus tehtud hõiveprognoos osutus täpseks.

Riskijuhtide, rahapesu tõkestamise ja vastavuskontrolliga seotud spetsialistide arv on vastanud uuringu prognoosile, suurenedes vastavalt. Need ametikohad on nõutud, eriti pangandussektoris, kus see valdkond on jätkuvalt oluline.

Prognoosi kohaselt on klienditeenindaja ja kliendinõustaja ametikohtadel töötajate arv vähenenud ning klienditoe spetsialistide arv suurenenud. Enamik toiminguid saab iseseisvalt teha internetipangas, seega on vajadus klienditeenindajate ja -nõustajate järele vähenenud. Tekkivate tehniliste küsimuste korral pöörduv klient klienditoe spetsialisti poole. Ka COVID-i periood on soodustanud üleminekut iseteenindusele.

b. ülevaade valdkonnaga seotud õppekavade lõpetajate rakendumisest

Andres Viia tegi ülevaate valdkonnaga seotud õppekavade lõpetajate rakendumisest (vt lisa 1). Analüüs põhines töötamise registri ja hariduse infosüsteemi andmetel. Analüüsist selgus, et kõige enam on finantsvaldkonna põhikutsealadel rakendunud Tartu Ülikooli õigusteaduse ja Tallinna Tehnikaülikooli äriduse õppekava lõpetanud (andmed alates 2006. aastast).

Finants- ja kindlustusvaldkond on väga reguleeritud ning kehtib mitmeid seadusi ja eeskirju. Nende arv pidevalt suureneb, seega on valdkonnas näha õigusspetsialistide nõudluse kasvu.

Põhikutsealade prognoosi dünaamikat ja lõpetajate rakendumist valdkonnas saab täpsemalt uurida lisa 1.

c. hõivet ja oskusi mõjutavad arengusuundumused

SEIRESEMINARI ARUTELU:

- Seoses rohepöördega on oodata uusi regulatsioone, mille mõju kindlustussektorile alles selgub. Seetõttu peab sektor kohanema ja vajadusel otsima õigusvaldkonnast tuge, et tõlgendada ja rakendada neid regulatsioone.
- Nii pangandus- kui kindlustussektoris on tekkinud uus ametiala – jätkusuutlikkuse spetsialist. Roheteemade tähtsus (koos uute õigusaktide ja eeskirjadega) on kasvutrendis. Sektoril on ees ülesanne leida vajalike teadmiste ja oskustega jätkusuutlikkuse spetsialiste.
- Rohevaldkond mõjutab ka näiteks säästmise ja laenuoodete valdkonda. Kuna roheteema on pigem horisontaalne ja hõlmab mitmeid valdkondi, suureneb ka teiste kutsealade esindajate vajadus oma oskusi täiendada.
- Teise samba pensionireform mõjutas säästmis- ja laenuoodete valdkonda ning nõudis uusi oskusi.
- Tööjõuvajaduse prognoosimisel tuleb arvestada ka pangandusväliste rahastamisviisidega, nagu riskiinvesteeringud ja omakapitaliinvesteeringud, mis on maailmas väikses kasvutrendis.
- Tehisintellekti kasutamisel pole pangandus- ja kindlustusvaldkonnas toimunud suuri muutusi, kuna protsesside automatiseerimine on seal juba pidev tegevus. Samas jälgitakse uusi teemasid ettevaatlikult, hinnates kaasnevaid riske.
- Tehisintellekti kasutatakse kahjukäsitlemisel näiteks lihtsamate andmete töötlemisel ning on loodud liikluskindlustuse kahjude rakendus. Eesmärk on automatiseerida rutiinseid ülesandeid ja anda klientidele võimalus iseteenindust kasutada.
- COVID-19 mõjul on kodukontori võimaluste laiem kasutamine suurenenud nii kindlustus- kui pangandussektoris. Ekspertide hinnangul on see trend tulnud, et jääda. Samas otsivad ettevõtted uusi paindlikke töötamise viise, nii aja- kui ka koha osas. Kohanemine uue ajastu ja noorema põlvkonna eelistustega on oluline.

- Oluline aspekt on paindlikkus, kus ettevõtted üha enam rakendavad 4-päevaseid töönädalaid ja pakuvad erinevaid individuaalseid lähenemisviise ning personaalset paindlikkust. Paindlikkuse paketid on saanud uueks töötamise normaalsuseks.

OTSUSED

Järgmises OSKA finantsvaldkonna analüüsis:

- tugineda valdkonnaga seotud õppekavade valikul uutest registripõhistest andmetest väljajoonistunud empiirilistele seostele põhikutsealadel hõivatud tegeliku haridusliku ettevalmistuse kohta.
- kaaluda andmekaitse spetsialisti ametiala lisamist põhikutsealade loetellu.

2. Ülevaade ettepanekute elluviimisest

OSKA seirespetsialist Liina Ruusa tegi ülevaate seireprotsessist. Kirjalik tagasiside seiretulemuste kohta on esitatud eraldi dokumendis (vt lisa 2).

3. Arutelu teemal: riskijuhtimisega seotud teadmised ja oskused

JÄRELDUS: Finantsvaldkonnaga seotud MA õppekavade alusel lõpetanute teadmised ja oskused valdkonnaga seotud regulatiivsetest raamistikest, sh rahapesu tõkestamise ja vastavuskontrolliga seoses, vajavad arendamist.

Tehtud ettepanek:

Kõrgkoolid soodustavad koostöös ettevõtetega valdkonnaga seotud MA õppekavade alusel õppijate kogemuste omandamist valdkonnaga seotud regulatiivsetest raamistikest näiteks riskijuhtimisega seotud praktikavõimaluste loomise, stipendiumite asutamise ja lõputööde konkursside korraldamise kaudu.

Ettepaneku elluviijad: Eesti Ettevõtlikuskõrgkool Mainor, Estonian Business School, Tartu Ülikooli majandusteaduskond, Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond, Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituut

SEIRESEMINARI ARUTELU:

- Tartu Ülikooli avatud ülikoolis on läbinud rahapesu riskide juhtimise täiendusõppe 12 juristide rühma. Kokku on koolitatud üle 200 panganduse spetsialisti. Koolituse fookus on majandus- ja riskijuhtimise teemadel.
- Enamus koolitusel osalejatest on olnud õigusteaduse taustaga juristid. Koolitaja hinnangul on finantsvaldkonnas suur nõudlus õigusteaduse eriala lõpetanud spetsialistide järele.
- EBS-i rahvusvahelise ärijuhtimise BA õppekaval on rahanduse ja majandusarvestuse spetsialiseerumissuunda suurendatud 36 EAP-ni, võrreldes varasema 24 EAP-ga. Spetsialiseerumissuund kestab kaks semestrit, millele järgnevad valikained. Riskijuhtimise aine on valikaine selles õppekavas.

- Pangad eelistavad värbamisel kogemustega spetsialiste otse „koolipingist“ tulijatele. Kandidaadilt oodatakse valdkondlikku töökogemust.
- Viimastel aastatel on riskijuhtide leidmisel suurenenud valikuvõimalused. Inimesed töötavad juba selles ametis ja liiguvad erinevate finantssektori ettevõtete vahel, mistõttu värvatakse sageli kogemustega töötajaid teistest ettevõtetest.

Tehtud ettepanek:

Kõrgkoolid tutvustavad koostöös ettevõtetega õppijatele karjäärivõimalusi riskijuhtimisega seotud ametialadel, näiteks võib koostada ettevõtete näitel kaasusi, korraldada teemapõhiseid konkursse ja kaasata ettevõtete esindajaid riskijuhtimise õppematerjalide väljatöötamisse.

Ettepanekute elluvijjad: Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, Estonian Business School, Tartu Ülikooli majandusteaduskond, Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond, Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituut

SEIRESEMINARI ARUTELU:

- Huvi riskijuhtimise ametiala vastu on hüppeliselt kasvanud. Paljud rahapesu teemal õppima asuvad inimesed avatud ülikoolis tulevad töötukassa vahendusel, kas täiendus- või ümberõppele. Töötukassa vahendusel osalenud õppijad on rohkem motiveeritud, nad hindavad riskijuhtimise valdkonda perspektiivikaks.
- Pangas riskiteemade edukaks praktiseerimiseks ei piisa üksnes koolipingist saadud teadmistest.
- Riskijuhtimise teemadel on välja töötatud õppematerjalid, mida kohandatakse vastavalt vajadustele ja õppijate tagasisidele.
- Riskijuhtimise temaatika on eelkõige seotud pangandusega. Kindlustusvaldkonnas on vähem riskijuhtimise ametikohti.

Kokkuvõte:

Huvi riskijuhtimise ametialade vastu on hüppeliselt kasvanud.

On välja töötatud riskijuhtimise õppematerjalid, neid ajakohastatakse pidevalt vastavalt vajadustele ja õppijate tagasisidele.

Kvalifitseeritud kandidaate riskijuhtimise ametialadel on varasemaga võrreldes rohkem ning nende pädevus suureneb töökogemuse kaudu.

Pangad eelistavad värbamisel spetsialiste, kellel on töökogemus.

OTSUS

- Tehtud ettepanekuid ja seniseid tegevusi peetakse piisavaks.

JÄRELDUS: Finantsvaldkonna töötajate täienduskoolituse vajadus riskijuhtimise, sh rahapesu tõkestamise ja vastavuskontrolli teemal, kasvab hüppeliselt.

Tehtud ettepanek:

Kõrgkoolid töötavad koostöös tööandjate, Rahandusministeeriumi ja Eesti Pangaliidu rahapesu valdkonna töörühmaga välja õppekavad ja õppematerjalid rahapesu tõkestamise alal teadmiste ja oskuste omandamiseks.

Ettepanekute elluviijad: Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, Estonian Business School, Tartu Ülikooli majandusteaduskond, Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond, Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituut

SEIRESEMINARI ARUTELU:

- Elukindlustusvaldkonnas esineb probleeme rahapesu tõkestamise spetsialistide leidmisel. Koolitusi on hinnatud praktilise võimalusena selle probleemi leevendamiseks.
- Panganduses on mitmeid ametikohti, mis on seotud riskijuhtimisega, alates jaepanga kliendiandmete spetsialistidest kuni kõrgema taseme vastavuskontrolli ja operatsiooniriski divisjoni spetsialistideni. Ka laenuhaldurid peavad omama baasteadmisi riskijuhtimise valdkonnas. Nende spetsialistide järele on suur nõudlus. Eksperdid on soovitanud täiendada riskijuhtimisega seotud aineid valdkonnaga seotud tasemeõppe õppekavades.
- Ka teistel finantsvaldkonna töötajatel on vaja baasteadmisi riskijuhtimisest.
- Riskijuhtimine on oluline osa pankade sisekoolitustest.
- Rahapesu tõkestamise teema on laienenud mitte ainult pankadele, vaid ka kinnisvarasektorile ja raamatupidamisele.
- Õppe käigus toimuvad arutelusid erinevate sihtrühmade (pangatöötajad ja nende kliendid) vahel on hinnatud positiivselt.
- Rahapesu tõkestamise kutsestandardi vajadust ei peeta oluliseks, kuna valdkonnas on rahvusvaheliste sertifikaatide olemasolu peamine kriteerium kutseoskuste tõendamiseks. Lisaks hindavad tööandjad ise uute töötajate sobivust erinevate aspektide alusel.

Tehtud ettepanekud:

- **Täienduskoolitajad (sh kõrgkoolid) pakuvad ja tutvustavad valdkonna töötajatele riskijuhtimisega seotud täienduskoolitusi erinevates õppevormides ja erineva kestusega.**
- **Kõrgkoolid tutvustavad koostöös tööandjatega ning pakuvad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses kohustatud isikutele täienduskoolitusi rahapesu tõkestamise alal.**

Ettepanekute elluviijad: Tartu Ülikooli avatud ülikool, Tallinna Tehnikaülikooli avatud ülikool, Tallinna Ülikooli Avatud akadeemia, Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, Estonian Business School

SEIRESEMINARI ARUTELU:

- Sisekoolitustel on oluline roll. Praktiline koolitus töökohal võimaldab kiiremat ja efektiivsemat õppimist.

- Tartu Ülikooli täiendõppekursused on saanud positiivse vastuvõtu ning teadlikkus riskijuhtimise valdkonna olulisusest on suurenenud.
- Varem oli riskijuhtimise spetsialistide leidmine keeruline, kuid praegu on rohkem valikuvõimalusi ning kandidaatide kvaliteet on paranenud.
- Teadmisi ja oskusi on võimalik efektiivsemalt omandada igapäevaste praktiliste probleemide lahendamise kaudu.

Kokkuvõtte:

Riskijuhtimise spetsialistide leidmine oli varem keerulisem, kuid nüüd on rohkem valikuvõimalusi. Elukindlustusvaldkonnas võib endiselt olla keeruline leida rahapesu tõkestamise spetsialiste.

Riskijuhtimisega seotud oskused omandatakse igapäevaste probleemide lahendamise käigus.

Panganduses on palju ametikohti, mis on seotud riskijuhtimisega, seetõttu on vajalik riskijuhtimisega seotud ainete lisamine valdkonnaga seotud õppekavadesse.

Tartu Ülikooli täiendõppekursused riskijuhtimise teemal on hästi vastu võetud. Teadlikkus riskijuhtimise valdkonnast on suurenenud.

Rahapesu tõkestamise spetsialisti kutsestandardi järele vajadust ei nähta.

OTSUS

- Täiendavaid ettepanekuid ei tehtud.